

Engang troede vi på fremtiden: perspektiv og mønstre i nutidens sand

Foto: Vlada Karpovich/Pexels

Finn Wiedemann
10.05.2023

POLITIK & SAMFUND // BOGANMELDELSE – ”Hvis man oplever, at man har levet i en form for vakuum eller forvirring de senere år, hvor man ikke rigtig har kunnet sætte ord på de mange samtidige begivenheder og kriser, som vi er blevet konfronteret med, er der gode muligheder for at blive klogere i Bennikes bog,” skriver Finn Wiedemann, der kalder “Engang troede vi på fremtiden” både levende og underholdende.

Engang troede vi på fremtiden

Af Christian Bennike
Gyldendal
170 sider
Er udkommet

I bogen *Engang troede vi på fremtiden* analyserer journalisten Christian Bennike den udvikling, der er sket fra de optimistiske og sorgløse 90'ere og så til situationen efter

Brexit og til valget af Trump i 2016, hvor pessimismen og krisestemningen indfandt sig.

Bennike bruger sin egen historie som ramme omkring den store historie. Sorgløst barn og ung i 90'erne, hvor politik var bandlyst, og alt gik ud på at have det sjovt. "On a groovy day" for nu at citere et Thomas Helmig nummer, der blev en slags storyline til perioden.

“90'erne var en periode, der var domineret af generation x-mænd og -kvinder, hvis periode nu er forbi. Alt var attitude, leg og fremtoning. Indhold var kedeligt og ligeegyldigt

Vi var optaget af os selv og ligeglade med verden. "Verden føles som en fest på et diskotek en tidlig morgen, hvor nogen pludselig tænder lyset." Nu er festen forbi, og det er ikke noget kønt syn, der møder os.

90'ernes og 00'ernes stjerner

Tidens stjerner var ironiske journalister som Mikael Bertelsen og Mads Brügger. Sidstnævnte var mere interesseret i at vide, om Gorbatsjov havde tænkt over, hvad hans modermærke i panden betød, end hvad den tidligere statsmand mente om verden.

Et eksempel som journalisten Søren Villemoes brugte, da han rammende beskrev den ironiske periode i en [artikel i Weekendavisen](#) for nogle måneder siden. En periode, der var domineret af generation x-mænd og -kvinder, hvis periode nu er forbi. Alt var attitude, leg og fremtoning. Indhold var kedeligt og ligeegyldigt.

Gorbatsjov i 1986 med det karakteristiske modernmærke i panden. Foto: Wikimedia Commons

I denne ubekymrede periode var globaliseringen og neoliberalismen tidens religion, som alle troede på. Staterne solgte ud af arvesølvet, og næsten alle politikere var globalister, der hilste det nødvendige konkurrencesamfund velkommen. *Wandel durch Handel*. Snart ville vi alle være demokrater.

Tidsånden skifter

I 2008 kom finanskrisen og udgjorde et første angreb på optimismen. Få år efter var den ovre. Fundamentet knagede, men holdt. Tidsånden skiftede for alvor med Brexit og valget af Trump. Pessimismen erstattede optimismen. En række samtidige kriser dukkede op.

Pludselig var de-globalisering og nationalisme på banen. ”Den store trussel i dag er ikke nationalisme og racisme, det er opløsning,” som Bennike formulerer det. En social krise, hvor tilliden mellem folk og mellem politikere og folk forsvinder, og hvor sammenhængskraften eroderer.

Politik og indhold er igen kommet på mode. Samtidslitteraturen er fuld af klassekamp, og staten spiller en langt mere aktiv og dominerende rolle

I de år står kriserne i kø. Klimakrise, pandemi, inflation og Ukraine-krig. Vi er faret vild og har mistet kompasset.

Bennikes pointe er dog, at pessimismen og krisebevidstheden har medført, at vi er blevet bevidste om at gøre noget ved problemerne, så man fx kan adressere de ulemper, som den sorgløse liberalisme og globalisme førte med sig. Klimakamp, omstilling til grøn energi, den sociale ulighed, de tøjlesløse finansmarkeder, den naive afhængighed af Kinas billige lønninger og russisk energi.

Politik og indhold er igen kommet på mode. Samtidslitteraturen er fuld af klassekamp, og staten spiller en langt mere aktiv og dominerende rolle. Maksimalstaten har afløst minimalstaten.

Hjem til Herredet

Tidsånden er med andre ord skiftet, og nye ideer er ved at forandre verden. Det er altså grundlæggende en optimistisk og idealistisk fortælling, Bennike har skrevet. Den er bygget op over dannelsesromanen, hjem, ude, hjem.

Først går vi glade og ubekymrede rundt i vores egen lille hobbitverden, så spiser vi af æblet og drager ud i verden og møder drager og uhyrer, som vi skal kæmpe med. Selv om kampen ikke er vundet endnu, tror Bennike på, at vi kan vende hjem til Herredet igen både bedre og klogere. Selv om man vist langt fra kan sige, den er hjemme endnu.

“De sorte firsere, hvor der stod No Future på væggene, og hvor vi sled cowboystøvlerne tynde under de utallige påskemarcher i al slags vejr i et naivt håb om, at vi kunne standse det rustningskapløb, som prægede den kolde krig. Dengang var der ikke meget optimisme

Bogen indeholder en interessant samtidsdiagnostisk analyse, hvor den aktuelle tidsånd bliver indkredset gennem rammende referencer til politiske og historiske begivenheder, interview med fremtrædende kulturpersonligheder og henvisninger til populærkulturelle tendenser og personlige oplevelser.

En del af bogen har tidligere været bragt som artikler i Weekendavisen. Hermed får bogen en lidt episodisk karakter, selv om der er en tydelig rød tråd.

Analysen er bygget op omkring modsætninger. Der er optimisme over for pessimisme, stat over for marked, globalisme over for nationalisme, ubekymrethed over for krisestemning, liberalisme over for statslig regulering og kontrol, alvor over for ironi, indhold over for form, selvoptagethed over for interesse for verden.

Går det ud over nuancerne og modtendenserne? Måske. Det er ikke nogen akademisk bog, men en journalistisk bog, og det hjælper i hvert fald på klarheden.

Korrektioner

Bennike peger på, at hans analyse og historieopdeling er farvet af hans biografi – som nævnt var han barn og ung i 90'erne. Det giver et lidt fortegnet billede af det tidsåndsskifte, han portrætterer. Mange vil nok også mene, at det store skifte sker i 1989 og ikke i 1994.

Rent historisk har der også tidligere været andre tidspunkter i verdenshistorien, hvor følelsen af krise, afmagt og rådvildhed har præget vores civilisation. Tænk blot på jordskælvet i Lissabon i 1755, som for Voltaires *Candide* betød, at tvivlen på den almægtige Gud blev anfægtet: Hvordan kunne Gud tillade en sådan grusomhed?

Bennike refererer selv til Stefan Zweig, som i sin gribende erindringsbog *Verden af i går* peger på civilisationens sammenbrud oven på den optimisme og sorgløshed, som var til stede i tiden før første verdenskrig. En periode, Zweig benævnte som ”tryghedens gyldne tidsalder.”

“Bennike formidler en god og skarp analyse af vores samtid, der skaber perspektiv og tegner tydelige mønstre i nutidens sand

Jeg husker selv de sorte firser, hvor der stod *No Future* på væggene, og hvor vi sled cowboystøvlerne tynde under de utallige påskemarcher i al slags vejr i et naivt håb om, at vi kunne standse det rustningskapløb, som prægede den kolde krig.

Dengang var der ikke meget optimisme. Men masser af ungdomsarbejdsløshed, atomkrigstrusler, sort tøj og destruktiv musik. Set i bakspejlet var det en dommedagsprocession. Vi var ikke bare pessimister men nihilister.

Alt afhænger af øjnene, der ser. Jeg kan godt se, at 90'erne var optimistiske, når Bennike beskriver dem, sammenlignet med nutiden, men hvis ens lineal ser anderledes ud, er det ikke sikkert, man oplever det på samme måde.

En tænker som fx Zygmunt Baumann pegede allerede fra midten af 90'erne i talrige bøger på de omkostninger, som den flydende modernitet og globaliseringen førte med sig, hvor de sociale og kulturelle modsætninger og omkostninger trådte tydeligt frem. Ham var vi i hvert fald nogle, der læste, men det kan godt være, at hans analyser ikke var *mainstream*.

Klare tidslinjer

Ovenstående ændrer imidlertid ikke på, at Bennike formidler en god og skarp analyse af vores samtid, der skaber perspektiv og tegner tydelige mønstre i nutidens sand.

Hvis man oplever, at man har levet i en form for vakuum eller forvirring de senere år, hvor man ikke rigtig har kunnet sætte ord på de mange samtidige begivenheder og kriser, som vi er blevet konfronteret med, er der gode muligheder for at blive klogere og få tegnet linjer og tendenser op i Bennikes bog. Samtiden bliver sat i perspektiv gennem træffende formuleringer og *oneliners*, og den er både levende og underholdende velskrevet.

Find bogen her.

Læs mere om Politik & Samfund i POV her.

bøger

Christian Bennike

Samfund & Politik

Finn Wiedemann

Finn Wiedemann er lektor, ph.d. og studieleder ved Institut for Kulturvidenskaber på Syddansk Universitet. Finn Wiedemann forsker i uddannelse, pædagogik og ledelse. Han har blandt andet skrevet bøgerne: Send mere ledelse. En analyse af...

Modtag POV Weekend, følg os på Facebook – eller bliv medlem!

Hold dig opdateret med ugens væsentligste analyser, anmeldelser og essays i **POV Weekend** – hver fredag morgen.

Det er gratis, og du kan tilmelde dig her →

Ja tak, send mig POV Weekend

POV er et åbent og uafhængigt dansk non-profit medie.

Har du mulighed for at bidrage til vores arbejde? Bliv medlem her →

25 kr./md.

50 kr./md.

100 kr./md.

Overblik

TOPHISTORIER

SENESTE

DEBAT

PODCAST

POV International

OM POV

REDAKTION

SKRIBENTERNE

GÆSTESKRIBENTER